

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत 'न्यायव्यवस्थेचे सक्षमीकरण' (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनासाठी शिफारस केलेल्या अतिरीक्त न्यायालये, जलदगती न्यायालये, कौटुंबिक न्यायालये व तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य या घटकांकरीता ३१ मार्च २०२० नंतर पुढील कालवधीकरीता निधी उपलब्ध करून देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

विधि व न्याय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : चौविआ १२२०/प्र.क्र.४/का- नऊ

मंत्रालय, मुंबई -४०० ०३२

दिनांक :- १७ फेब्रुवारी, २०२१

- पहा :**
- १) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. चौविआ- १२१५/प्र.क्र.९४/१५/का.९, दि.२३.०८.२०१६.
  - २) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. विशेन्या-१३१६/प्र.क्र.२०५/१५/का.९, दि.१८.०८.२०१७.
  - ३) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. जगन्या-१४१६/प्र.क्र.२०४/१५/का.९, दि.१८.०८.२०१७.
  - ४) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. कौटुंन्या-१११६/प्र.क्र.२२२/१५/का.९, दि.१८.०८.२०१७.
  - ५) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. कौटुंन्या-१११६/प्र.क्र.२२२/का.९, दि.०३.०७.२०२०.
  - ६) विधि व न्याय विभाग, शासन निर्णय क्र. कौटुंन्या-१११६/प्र.क्र.२२२/का.९, दि.०३.०७.२०२०.
  - ७) दि.१६ जानेवारी, २०२० रोजी घेण्यात आलेल्या उच्चस्तरीय संनियत्रण समितीच्या बैठकीचे दि.२४.०१.२०२० चे इतिवृत्त.
  - ८) मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांचे पत्र क्र. F.& B./१४th F.C./२६३/२०१९-२०, दि.१२.०२.२०२०.
  - ९) दि.०५ फेब्रुवारी, २०२१ रोजी घेण्यात आलेल्या उच्चस्तरीय संनियत्रण समितीच्या बैठकीचे दि.०९.०२.२०२१ चे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :

१४ व्या केंद्रीय वित्त आयोगाने शिफारस केलेल्या "न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण" (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनाकरीता सन २०१५-२०१६ ते २०१९-२०२० या ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता महाराष्ट्र राज्यासाठी रुपये १०१४ कोटी इतक्या निधीची शिफारस केली आहे. त्यानुसार विभागाच्या संदर्भ क्र. १ च्या शासन निर्णयान्वये १४ व्या वित्त आयोगांतर्गतच्या घटकांकरीता निधीची तरतूद करून देण्यात आली होती.

दिनांक ३०.०८.२०१६ रोजीच्या मा. उच्च न्यायालयाच्या Dedicated Cell च्या बैठकीत घेण्यात आलेल्या निर्णयानुसार १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत १८ अतिरीक्त न्यायालये, २४ जलदगती न्यायालये व १४ कौटुंबिक न्यायालये, ज्या दिनांकास सुरु होतील तेथून पुढे ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता स्थापन करण्यास संदर्भ क्र. २, ३, ४ व ५ येथील शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात आली आहे. तसेच, संदर्भ क्र. ६ येथील शासन निर्णयान्वये तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य या उद्दीष्टाखाली मा. उच्च न्यायालय व इतर न्यायालयांसाठी नियुक्त करावयाच्या सिनिअर सिस्टीम ऑफिसर (४० पदे) व सिस्टीम ऑफिसर (१५९ पदे) अशा एकूण १९९ पदांना ती पदे ज्या दिनांकास भरण्यात येतील, तेथून ५ वर्षे मुदतवाढ देण्यात आली आहे.

यानुसार अतिरीक्त न्यायालये, जलदगती न्यायालये व कौटुंबिक न्यायालये या घटकांतर्गत स्थापन करण्यात आलेल्या न्यायालयांचा तसेच तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य या घटकांतर्गत भरण्यात आलेल्या पदांचा कालावधी ३१ मार्च २०२० या पुढेदेखील अस्तित्वात राहणार आहे. त्यामुळे सदर घटकांकरीता मार्च, २०२० नंतर निधी उपलब्ध करून देणे आवश्यक आहे.

यानुषंगाने, मा. उच्च न्यायालयाने संदर्भ क्र. ८ च्या पत्रान्वये उपरोक्त ४ घटकांकरीता पुढील ५ वर्षांकरीता निधी उपलब्ध करून देण्याबाबतचा प्रस्ताव शासनास सादर केला आहे. सदर प्रस्तावानुसार कार्यवाही करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत 'न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण' (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनासाठी शिफारस केलेल्या अतिरीक्त न्यायालये, जलदगती न्यायालये, कौटुंबिक न्यायालये व तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य या घटकांकरीता (३१ मार्च, २०२० नंतर) सदर न्यायालये सुरु झाल्यापासून व तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य अंतर्गत नियुक्त केलेल्या पदांचा ५ वर्षांचा कालावधी पूर्ण होईपर्यंत एकूण रुपये २७८.८२ कोटी (दोनशे अठ्ठाहत्तर कोटी ब्याऐंशी लक्ष फक्त) इतका निधी आवश्यक आहे. सदर निधीची विगतवारी खालीलप्रमाणे आहे:-

अ. क्र.	घटक	१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत मूळ तरतूद (रु. कोटीमध्ये)	मार्च २०२० पर्यंतचा झालेला खर्च (रु. कोटीमध्ये)	उर्वरित निधी (रु. कोटीमध्ये)	इतर घटकांमध्ये वळती करावयाचा निधी (रु. कोटीमध्ये)	निधी वळती केल्या-नंतर उपलब्ध होणारा निधी (रु. कोटीमध्ये)	३१ मार्च, २०२० नंतर करावयाची तरतूद (रु. कोटीमध्ये)
१	अतिरीक्त न्यायालये	४१.४४	६.९९	३४.४५	-	३४.४५	२४.३८
२	जलदगती न्यायालये	४६९.६७	७.०६	४६०.२९	-५८.२०	४०२.०९	१००.१३
३	कौटुंबिक न्यायालये	५०.६५	१३.४०	३७.२५	+५८.२०	९५.४५	९५.४५
४	तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य	६०.१३	०.८१	५९.३२	-	५९.३२	५८.८६
एकूण		६२१.८९	२८.२७	५९१.३१		५९१.३१	२७८.८२

- उपरोक्त प्रमाणे पुढील ५ वर्षांकरीता आवश्यक असणा-या रु. २७८.८२ कोटी इतक्या निधीची वर्षनिहाय विगतवारी परिशिष्ट-अ प्रमाणे आहे
- १४ व्या वित्त आयोगांतर्गत 'न्याय व्यवस्थेचे सक्षमीकरण' (Strengthening the Justice Sector) या प्रयोजनासाठी शिफारस केलेल्या वरील घटकांसाठी येणारा खर्च हा योजनेत्तर (Non Plan) आहे.

- यापुढे सदर प्रकरणी घटकनिहाय व लेखाशीर्षनिहाय आवश्यक ती अर्थसंकल्पीय तरतूद त्या-त्या वित्तीय वर्षात करणे आवश्यक राहिल.
- यांतर्गत प्राप्त होणारा निधी मंजूर कृती आराखड्याप्रमाणे त्या-त्या घटकांकरीता खर्च करणे आवश्यक राहिल. तथापि त्यामध्ये अंशतः/पूर्णतः बदल करण्याचे अधिकार मा. मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखालील उच्चस्तरीय सनियंत्रण समितीस (HLMC) राहतील.
- अर्थसंकल्पीय तरतुदीद्वारे वितरीत रक्कम त्या-त्या आर्थिक वर्षात खर्च करणे बंधनकारक राहिल.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. अनौ.सं.क्र.४२४/२०२०/व्यय-५ दि.२९.०९.२०२० व अनौ.प्र.क्र.२३/विआक, दि.३०.०९.२०२० अन्वये मिळालेल्या सहमतीने व संदर्भ क्र. ९ येथील उच्चस्तरीय सनियंत्रण समितीच्या निर्णयान्वये मिळालेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०२१८१२५७५१९०१२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(योगेश ही. आमेटा)
विधि सल्लागार-नि-सह सचिव

प्रति :-

१. मा. महाप्रबंधक, उच्च न्यायालय, मुंबई,
२. मुख्य सचिवांचे उप सचिव, मुख्य सचिवांचे कार्यालय, मंत्रालय, मुंबई
३. अप्पर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
४. अप्पर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
५. प्रबंधक (निरीक्षणे १ व २), उच्च न्यायालय, मुंबई.
६. प्रबंधक (अर्थसंकल्प व वित्त), उच्च न्यायालय, मुंबई.
७. संचालक, अभियोग संचालनालय, मुंबई,
८. सदस्य सचिव, महाराष्ट्र विधी सेवा प्राधिकरण, मुंबई
९. सहसंचालक, महाराष्ट्र ज्युडीशियल अकादमी, उत्तन, ठाणे,
१०. सहसंचालक, न्यायिक अधिकारी प्रशिक्षण संस्था, नागपूर,
११. वित्त विभाग (कार्या. व्यय-५, अर्थसंकल्प-११, वित्त आयोग कक्षा),
१२. विधि व न्याय विभाग कार्यासन २३/२४/२५,
११. निवडनस्ती.

परिशिष्ट - अ

१४ व्या वित्त आयोगांतर्गत ३१ मार्च, २०२० नंतर पुढील ५ वर्षांच्या कालावधीकरीता करावयाची तरतूद

अ.क्र.	घटक (लेखाशीर्ष)	तरतूद (रु. हजारात)					
		२०२०-२१	२०२१-२२	२०२२-२३	२०२३-२४	२०२४-२५	एकूण
१	अतिरीक्त न्यायालये (२०१४ ०५७५)	६,५९,८४	७,२५,८३	७,९८,४१	१,४६,३७	१,०७,३३	२४,३७,७८
२	जलदगती न्यायालये (२०१४ ०५९३)	१४,४८,१३	२६,१४,१९	२८,७५,६१	१७,६१,८१	१३,१३,६७	१००,१३,४१
३	कौटुंबिक न्यायालये (२०१४ ०६०१)	१७,५२,०३	२३,६३,१०	२४,१३,७३	१६,६७,९५	१३,४७,९८	९५,४४,७९
४	तांत्रिक मनुष्यबळ सहाय्य (२०१४ ०५५७)	१०,३४,८३	१०,९२,३६	११,९२,६८	१२,९३,००	१२,७३,२०	५८,८६,०७
	एकूण	४८,८४,८३	६७,९५,४८	७२,८०,४३	४८,६९,१३	४०,४२,१८	२७८,८२,०५